

3 اپریل 2022

داکتر سید عبدالله کاظم

توضیح مختصر خدمت محترم آقای الله محمد

برادر محترم جناب الله محمد ضمن یک تبصره درستون نظرخواهی این پورتال در ارتباط به یک مطلب مندرج نوشته اینجانب "نگاهی مختصر به سقوط و عروج خانواده سردار یحیی خان" - بخش سی و نهم منتشره مورخ 2 اپریل 2022 به موضوع ذیل اشاره نموده و چنین نوشته است:

«شما می نویسید: "شاه جدید [مقصد عنایت الله خان است- کاظم] بروز پنجشنبه 27 جدی 1307 بر ورق قرآن شریف عهد نامه ای بقلم خود نوشت و با تضمین سفیر بریتانیه شرایطی را برای استعفای خود از اینقرار درج آن نمود". بعد نکات عهد نامه را می نویسید، اما چنانچه از نوشته بالا پیام و تصور به خواننده خلق می گردد که "سفیر بریتانیه" هم باید در مجلس حضور داشته بوده باشد که با "تضمین" وی معامله صورت گیرد یعنی در عقب پرده انگلیس ها کار می زند و هیچ معلوم نیست در نوشته که با تضمین چی سفیر بریتانیه معامله صورت می گیرد؟ در حالیکه در این ارتباط مرحوم غبار در کتاب خود با ماخذ دادن از کتاب سفیر انگلیس فریز تلتلر بنام "افغانستان" چاپ لندن صحنه را چنین نوشته است: "روز 16 جنوری در نتیجه مفاهمه بی که بین ارگ و بچه سقاو توسط محمد صادق المجددی و سر دار محمد عثمان خان به عمل آمده بود، قرار دادی در قران بین طرفین امضاء گردید که طبق آن ارگ به حبیب الله تسلیم می شود مشروط بر اینکه جان عسکر و ساکنین ارگ محفظ و آزاد بماند، و هم عنایت الله خان با خانواده خود توسط طیارات انگلیسی افغانستان را ترک بگوید، در حالیکه قبلاً محمد صادق المجددی از سفیر بریتانیه طلب حمایت از خاندان شاهی نموده و تضمین کرده بود که بر طیارات انگلیسی از هیچ طریق شلیک نخواهد شد، لهذا در 17 جنوری دو طیاره انگلیسی به کابل رسید و سردار عنایت الله خان با خانواده اش به استقامت پشاور پرواز کرد و به ساعت دو نیم بعد از ظهر دروازه ارگ به رخ شورشیان باز گردید." این تضمینی که شما از آن از طرف سفیر انگلیس در بالا نوشته اید در اصل از طرف محمد صادق المجددی باید داده شده باشد تا بالای طیارات شلیک نشده تا اینکه پادشاه کشور را سالم از کشور فرار داده بتوانند.»

در ارتباط با مطالب فوق توجه جناب شان را به نکات ذیل جلب میدارم:

1 - اینکه نوشته اید: «از نوشته بالا پیام و تصور به خواننده خلق می گردد که "سفیر بریتانیه" هم باید در مجلس حضور داشته بوده باشد که با "تضمین" وی معامله صورت گیرد یعنی در عقب پرده انگلیس ها کار می زند و هیچ معلوم نیست در نوشته که با تضمین چی سفیر بریتانیه معامله صورت می گیرد؟»

باید عرض کرد که حضور سفیر بریتانیه حین نوشتن استعفا نامه یک برداشت شخصی خود شما است، در حالیکه در متن مذکور ذکر نشده است که سفیر بریتانیه در آنجا حضور داشته است. اما تضمین اینکه همفریز سفیر بریتانیه باید از دسترسی طیاره جهت انتقال عنایت الله خان، فامیل و همراهانش اطمینان دهد، واضحاً یک موضوع حتمی بود، در غیر آن شرط استعفی برآورده شده نمیتوانست. لذا باید سفیر مذکور تضمین میکرد که زمینه انتقال آنها را بوسیله طیاره انگلیسی که در آن روزها مصروف انتقال فامیل‌های بعضی از اعضای کوردپلماتیک مقیم کابل به هند بود، فراهم نماید. همفریز مسئولیت فراهم آوری و زمینه انتقال آنها را متقبل شد، چنانچه آدامک می نویسید: «عنایت الله از تسلیم شدن انکار کرد تا آنکه مسئولیت او خانواده اش توسط سفیر بریتانیه تضمین نشود و آنها توسط طیاره بریتانیا از صحنه بیرون کشیده نشوند، ارگ را ترک نمیدهند، ولو کشته شوند.» آدامک در ادامه می افزاید: «حضرت شوربازار [مقصد محمد صادق خان مجددی است که عضو هیئت صلحیه بود]، مقتدرترین و با نفوذترین ملاها و روحانیون در افغانستان بود که او قبل از آن هیچگاه با غیر مسلم حرف نزده بود، از هر دو طرف بحیث یکی از نماینده ها و وسیله مذاکره تعیین گردید و به سفارت بریتانیه فرستاده شد

د پانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

تا با سفیر در زمینه حرف بزند. سفیر برتانیای اظهار داشت که: من برای ایشان گفتم که خطر خواستن طیاره برتانیای را بدوش میگیرم، به شرطی که هر دو طرف درگیر جنگ به پیشنهاد من کار بندند و حینیکه طیاره در فضای کابل نمودار شد، آتش را بروی هم دی+گر ببندند. تضمین تحریری گرفته شد و تلگراف به هند جهت ارسال طیاره صادر گردید.» (آدامک، لودویک: "روابط خارجی افغانستان در نیمه اول قرن بیست"، ترجمه: پوهاند فاضل صاحبزاده، پشاور صفحه 207-208)

2 – اینکه به گفته خود شما: «در عقب پرده انگلیس ها کار می زنند» یک واقعیت غیرقابل انکار است که در مباحث بعدی سلسله مقالات اینجانب بطور مستند و با استفاده از مآخذ معتبر بیان میگردد.

3 – اینکه نوشته اید: «این تضمینی که شما از آن از طرف سفیر انگلیس در بالا نوشته اید در اصل از طرف محمد صادق المجددی باید داده شده باشد تا بالای طیارات شلیک نشده تا اینکه پادشاه کشور را سالم از کشور فرار داده بتوانند.»

این تضمین را حضرت موصوف باید از دو طرف حاصل میکرد، نه آنکه از طرف خود ارائه می داشت، چنانچه عنایت الله شاه و حبیب الله هر دو به این موضوع موافقت کردند. در این ارتباط حضرت محمد صادق خان مجددی به حیث وسیط به سفارت برتانیای در کابل رفت تا از سفیر همفریز این اطمینان را حاصل کند که طیاره را برای انتقال پادشاه و خانواده او فرامیخواند، نه آنکه خود حضرت موصوف در موقفی بوده باشد که تضمین دسترسی به طیاره و امکانات انتقال را شخصاً تدارک و تهیه نماید.

در متن غبار که از تتلر نقل قول کرده است، واضح است که حضرت محمدصادق خان مجددی این +تضمین از دو طرف اخذ کرده بود که حین نشست و پرواز طیاره ها هیچ یک از طرفین به طرف دیگر شلیک نکنند. بنابراین حدس و گمان اینکه همچو تضمین را حضرت محمدصادق خان از خود داده باشد، بی اساس است.

حضرت محمد صادق مجددی در صفحه 291 کتاب خاطرات خود علت ملاقات با سفیر برتانیای در کابل را طور دیگر توجیه میدارد و می نویسد: «خانواده سلطنتی و دیپلماتهای مقیم کابل از من خواستند تا ضمانت جانهای شانرا کرده و ایشان را از کابل خارج سازم[؟؟]. من نیز این وعده را دادم. حبیب الله کلکانی اجازه نداد که طیاره های افغانستان از کابل خارج شوند. می گفت که این طیاره ها به دست امان الله میرسد و علیه ما از آن استفاده میشود. او وعده داد که از خزانه دولت یک مقدار پول برای کرایه یک طیاره غیرافغانی خواهد داد. چون در کابل تنها سفارت انگلیس طیاره داشت، من با سفیر همفریز ملاقات کردم و در همان آغاز گفتم که بسیار متأثرم که با شما ملاقات دارم، ولی چون اخراج خارجی ها و خانواده سلطنتی را وعده داده ام[؟؟]، از شما میخواهم که طیاره های خود را به ما کرایه بدهید. حبیب الله وعده نموده که کرایه های آنها را خواهد داد. همفریز گفت ما حاضر هستیم طیاره را به شما بدهیم، بشرطیکه شما ضمانت کنید که بالای طیاره ها فیر نکنند. من این وعده را تحریری نوشتم. همفریز در آخر گفت که از شما کرایه نیز نمیگیرم.»

اگر همفریز فرضاً می گفت که ما طیاره کرائی نداریم، همه طیاره های ما دولتی و مربوط به قوای نظامی برتانیای است، آنوقت حضرت محمدصادق خان در برابر وعده که به خانواده سلطنتی و از همه مهمتر برای نجات جان دیپلماتهای خارجی داده بود، چه میکرد؟ آیا ایفای همچو وعده خطیر و مهم از توان یک شخص فاقد مقام رسمی و فاقد وسایل و امکانات عملی بود، مگر آنکه قبلاً از ایفای آن مطمئن بوده و از سفارت برتانیای اطمینان حاصل کرده باشد؟ (والله اعلم)

قضاوت درباره آنچه فوقاً حضرت محمد صادق مجددی در خاطرات خود نوشته است، آنرا به خوانندگان محترم می‌گذارم، و اما این نکته را باید خاطر نشان ساخت که چرا دیپلماتهای مقیم کابل برای خروج خود نزد حضرت موصوف مراجعه کردند تا با ضمانت حفظ جانهای شان آنها را از کابل خارج سازد، در حالیکه دیپلماتها برای خروج خود از کابل خود میتوانند راساً با سفیر برتانیه به تماس شوند و سفارت نیز آنها را با اطمینان خاطر تشویق میکرد که هرچه زودتر کابل را ترک گویند. باز هم پرداخت کرایه به انگلیسها یک موضوع بیمورد بوده است، در حالیکه سفیر برتانیه خودش اصرار بر خروج هرچه بیشتر و زودتر دیپلماتها و فامیل های شان از کابل داشت و تقریباً هر روز این فعالیت در جریان بود. حضرت موصوف میخواست است با شرح فوق دلیل رفتن خود را به سفارت برتانیه و ملاقات با سفیر را طور دیگر توجیه نماید.

در این مورد سخن بسیار است که نسبت طول کلام به همین قدر بسنده می‌شوم.

د پانو شمیره: له 3 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ